

Олена Миколаївна НОСИК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002, Україна
E-mail: nosik_e@mail.ru
Телефон: +380577063581

ІННОВАЦІЙНА ДИСФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Носик, О. М. Інноваційна дисфункція української економіки: проблема визначення поняття [Текст] / Олена Миколаївна Носик // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І.Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 201. – Том 14. – № 1. – С. 111-117. – ISSN 1993-0259.

Анотація

На основі аналізу визначень міждисциплінарної категорії дисфункції представниками економічної, соціологічної, політичної, правової науки обґрунтовано зміст інноваційної дисфункції, що притаманна економіці України: у широкому розумінні – руйнування (повне або часткове) відносин функціональної залежності між інноваційною сферою і національною економікою загалом; структурними елементами інноваційної сфери: наукою, освітою, виробництвом (інноваційним), ринком, інноваційною інфраструктурою тощо; учасниками інноваційного процесу, які діють на всіх чи окремих його стадіях; суб'єктами інноваційної діяльності і державою як регулятором, її інноваційною політикою. У вузькому розумінні – дисфункціональний стан інноваційної сфери, що характеризується її внутрішньою розбалансованістю, нестабільністю та зовнішніми дисфункціональними наслідками щодо інноваційного розвитку національної економіки та її окремих структурних елементів. Доведено, що в Україні інноваційна дисфункція є системною макроекономічною дисфункцією. За своїми наслідками вона є кризовою, оскільки національна економіка втрачає здатність до інновацій, знаходиться у нижчій точці адаптивної ефективності. Це дисфункція регуляторів інноваційної діяльності. Її причиною та одночасно деструктивним наслідком є поступова втрата українським суспільством людського і соціального капіталів інновацій.

Ключові слова: економічна дисфункція; інноваційна дисфункція; макроекономічна і мікроекономічна дисфункція; інноваційний розвиток; інноваційна активність; кризова дисфункція; дисфункція регуляторів інноваційної діяльності.

Елена Николаевна НОСИК

ИННОВАЦИОННАЯ ДИСФУНКЦИЯ УКРАИНСКОЙ ЭКОНОМИКИ: ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ

Аннотация

На основе анализа определений междисциплинарной категории дисфункции представителями экономической, социологической, политической, правовой науки обосновано содержание инновационной дисфункции, присущей экономике Украины: в широком смысле - разрушение (полное или частичное) отношений функциональной зависимости между инновационной сферой и национальной экономикой в целом; структурными элементами инновационной сферы: наукой, образованием, производством (инновационным), рынком, инновационной инфраструктурой; участниками инновационного процесса, которые действуют на всех или отдельных его стадиях; субъектами инновационной деятельности и государством как регулятором, его инновационной политикой. В узком смысле – дисфункциональное состояние инновационной сферы, которое характеризуется ее внутренней разбалансированностью,

нестабильностью и внешними дисфункциональными последствиями относительно инновационного развития национальной экономики в целом и ее отдельных структурных элементов. Доказано, что в Украине инновационная дисфункция является системной макроэкономической дисфункцией. По своим последствиям инновационная дисфункция является кризисной, поскольку национальная экономика теряет способность к инновациям, находится в низшей точке адаптивной эффективности. Это дисфункция регуляторов инновационной деятельности. Ее причиной и одновременно деструктивным следствием является постепенная потеря украинским обществом человеческого и социального капиталов инноваций.

Ключевые слова: экономическая дисфункция; инновационная дисфункция; макроэкономическая и микроэкономическая дисфункция; инновационное развитие; инновационная активность; кризисная дисфункция; дисфункция регуляторов инновационной деятельности.

Olena Mykolaivna NOSYK

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Management and Administration
National Pharmaceutical University
Pushkinska str., 53, Kharkiv, 61002, Ukraine
E-mail:nosik_e@mail.ru
Тел.:(057) 706-35-81

INNOVATIVE DYSFUNCTION OF THE UKRAINIAN ECONOMY: PROBLEM WITH THE CONCEPT DEFINITION

Abstract

On the analysis of definitions of interdisciplinary category of dysfunction representatives of economics, sociological, politica and, legal sciences justified innovative content of dysfunction which is appropriate to the economy of Ukraine : in the broadest sense - the destruction (complete or partial) of functional dependence of relations between innovation sphere and the national economy as a whole, the structural elements of the innovation areas: science, education, manufacturing (innovative), the market, innovation infrastructure, innovation process participants that operate on all or some of its stages; subjects of innovation and the state as a regulator, its innovation policy. In a narrow sense , dysfunctional state innovation sphere, which is characterized by its intrinsic lack of balance, instability and external dysfunctional consequences regarding innovative development of the national economy as a whole and its individual structural elements. It is proved that in Ukraine innovative dysfunction is a system macroeconomic dysfunction. In its consequences innovative dysfunction is a crisis, as the national economy loses the ability to innovate and is at the lowest point of adaptive efficiency. This is a dysfunction of regulators of innovation. Its cause and simultaneously destructive consequence is a gradual loss of Ukrainian society of human and social capital of innovation.

Keywords: economic dysfunction; innovative dysfunction; macroeconomic and microeconomic dysfunction; innovative development; innovation activity; crisis dysfunction, dysfunction regulators innovation.

JEL classification: O100, O300

Інноваційній активності господарських суб'єктів в Україні властиве довготривале падіння її і без того низького рівня. У промисловості за період 1994-2012 рр. зменшення питомої ваги підприємств, що займалися інноваціями, дорівнює 9, 4% – з 26,8% у 1994 р. до 17, 4% у 2012 р. Протягом 2000-2011 рр. питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації, зменшилася на 2% – з 14,8% у 2000р. до 12,8% у 2011 р., питома вага реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції за період 2001-2012 рр. зменшилася на 3,5% – з 6,8% у 2001 р. до 3,3% у 2012 р. [1; 2, с. 52-53; 3]. Кризовий стан інноваційної сфери знаходить свій вияв не лише у довготривалому

падінні рівня інноваційної активності, а і у її переважно імітаційному характері, оскільки більшість інновацій є новими тільки для підприємств, що їх впроваджують, а не для ринку чи економіки (національної, світової). Отже, характерним для інноваційної діяльності в Україні є довготривалий кризовий стан, що свідчить про інноваційну дисфункцію національної економіки та диктує необхідність теоретичного обґрунтування її змісту з метою з'ясування її рівня, причин, наслідків та напрямів подолання.

Проблемам інноваційного розвитку присвячено багато творів вітчизняних та зарубіжних науковців. Термін «інноваційна дисфункція» був

застосований засновником і директором Energy Canada Inc., членом Всесвітнього інноваційного фонду Мартином Бургером при характеристиці стану енергетичної галузі: «Світ зіткнувся з гострою проблемою реалізації інновацій в енергетиці. Я називаю це інноваційної дисфункцією. На мій погляд, вся справа в природі постачальників енергії, їх структурі, їх політиці, їх майнових правах та небажанні пробувати щось нове»[4]. У творах Р. К. Мертон розкрито зміст соціальних дисфункцій, політичні досліджуються О. М. Максимовою, правові – С. Т. Олейниковим. Теорія економічної дисфункції обґрунтована О. С. Сухарєвим. Однак у наш час інноваційна дисфункція не отримала ще всебічного теоретичного обґрунтування представниками економічної науки.

Метою статті є визначення змісту поняття інноваційної дисфункції та обґрунтування її сутнісних характеристик та особливостей в Україні.

Якщо звернутися до філософського розуміння змісту поняття «функція» (лат. *functio* – виконання, дія), то це обов'язок, коло діяльності. У логічному, особливо математичному, сенсі функція означає відношення залежності двох змінних величин або групи величин, які характеризуються тим, що зміна однієї величини має наслідком зміну іншої, тобто кожній величині однієї групи завжди певним чином підпорядковується кожна (або багато) величина іншої групи [5, с. 498]. При цьому наслідки такого підпорядкування можуть бути несприятливими, тобто дисфункціональними.

Поняття «дисфункція» (лат. *dis* – ускладнення, порушення, розлад і *functio* – виконання, дія) за сферою застосування є міждисциплінарним. Розглянемо тлумачення дисфункції у суспільних науках.

У науковий обіг соціологічних досліджень поняття «дисфункція» («соціальна дисфункція») запроваджено одним з провідних теоретиків структурного функціоналізму, американським соціологом науки Р. К. Мертоном. У його розумінні, функції – це наслідки поведінки певних соціальних об'єктів, які сприяють адаптації чи пристосуванню певної системи. Р. К. Мертон, підкреслюючи необхідність концептуального розмежування між тими випадками, коли суб'єктивна мета, що передбачається, збігається з об'єктивним результатом, і тими випадками, коли вони є розбіжними, розподіляє соціальні функції на явні – це ті об'єктивні результати, що сприяють регулюванню адаптації системи, що планують і усвідомлюють її учасники; і латентні – відповідно ті, які вони не планують і не усвідомлюють. Дисфункції, за Р. К. Мертоном, – це ті наслідки, які зменшують адаптацію чи регулювання системи. Вони також можуть бути явними і латентними. Є ще емпірична вірогідність нефункціональних

наслідків, які просто несуттєві для системи, що розглядається. У будь-якому певному випадку поведінка об'єкта може мати як функціональні, так і дисфункціональні наслідки, приводячи до важкої і важливої проблеми розробки критеріїв для оцінки чіткої рівноваги сукупності наслідків [6, с. 146]. Дисфункціональний наслідок, порушуючи стабільність системи, може сприяти її динаміці. При цьому Р. К. Мертон вказує на недоцільність обмеження аналізу функціями, що виконуються для «суспільства», оскільки елементи можуть бути функціональними для одних індивідів та підгруп і дисфункціональними для інших. Тому необхідно розглядати коло одиниць, для яких елемент має певне значення: індивіди з різноманітними статусами, підгрупи, більш велика соціальна система і культурні системи»[6, 146-147].

У політології зміст поняття дисфункція трактується як спотворення або низька ефективність функцій політичних інститутів. Як пише О. М. Максимова, причиною дисфункцій може виступати нездатність підсистем політичної системи, що містять політичні інститути, виконувати свої функції, вирішувати поставлені завдання внаслідок існуючих ресурсних та організаційних обмежень. Будь-яка політична система (стійка або нестійка) на різних етапах свого існування стикається з нестабільністю. Різниця полягає лише в тому, наскільки система здатна долати наростання дисфункцій і попереджати кризи розвитку. Варіантів розвитку системи в такому випадку два. Дисфункції у політичній системі викликають політичний процес, який призводить або до усунення дисфункції і розбудови системи, або до її руйнування[7, с. 130]. Представники політологічної науки трактують дисфункцію у сфері політики як нестабільність політичної системи, як обумовлену ресурсними і організаційними обмеженнями неспроможність її елементів виконувати певні функції. «Чим більша кількість параметрів політичної системи, за якими визначаються дисфункції, тим більший обсяг має політична нестабільність. За таких умов, політичній системі важче відновити стабільність та зберегти свою якісну визначеність. Виникнення кризи як прояву політичної нестабільності характеризує загострення дисфункції за певним параметром. Якщо має місце загострення дисфункцій за основними параметрами, то можна констатувати наявність системної кризи» [7, с. 131].

На думку С. М. Олейникова, в юридичній науці функції виокремлені в більшості правових явищ. Дисфункції характеризують такий тип відносин, коли наслідки деякого явища, події, дії або процесу виявляються несприятливими для певного об'єкта. Стосовно дисфункції правової антикультури, то це напрямки її зовнішнього

негативного впливу на суспільний і державний лад, соціальні інститути, правову свідомість і правовий менталітет [8, с. 202-203]. Отже, юридична наука трактує дисфункцію як несприятливі наслідки впливу певних правових інститутів.

Основи концепції економічної дисфункції розроблено російським економістом, д.е.н., проф., провідним науковим співробітником Інституту економіки РАН О. С. Сухаревим у контексті інституційно-еволюційного підходу. Окремі аспекти концепції економічної дисфункції інститутів розкрито у працях соціологів Т. Києнко, О. Коленнікової, Р. Ривкіної, економістів І. Єфіменко, А. Фоміна.

На думку О. Сухарева, економічна дисфункція – це зниження якісних характеристик конкретного економічного інституту, систем правил, організацій, а також економіки загалом. Причини цього процесу можуть бути різними, однак ознакою є втрата інститутом цілі, розмивання області докладання зусиль, функцій, із чого випливають збільшення трансакційних витрат і зниження стійкості до випадкових модифікацій[9]. Економічна дисфункція трактується як дисфункціональність інститутів. «Під дисфункцією економічного об'єкта будемо розуміти порушення, розлад функцій якого-небудь органу, системи економічного інституту, переважно якісного характеру[10, с. 278]. При цьому під інститутами розуміються не тільки формальні і неформальні правила і механізми примусу до їх дотримання, а й у широкому сенсі організації та інші економічні структури.

А. Фомін, досліджуючи соціально-економічні дисфункції держави як економічного регулятора, визначає, що вони пов'язані з неефективністю виконання державою тих чи інших функцій, ототожнює їх з «провалами» держави [11]. Т. Києнко вважає, що дисфункції інституту соціальної праці – це порушення і спотворення професійно-етичних засад і формальних вимог, територіальна, відомча, галузева дезінтеграція професійних спільнот, віддалення і відчуження від спільноти клієнтів[12]. На думку І. Єфіменко, яка досліджує дисфункції у сфері житлово-комунального господарства: «За своєю природою дисфункції виступають «провалами» чи банкрутствами системи, що не дозволяє їй виконувати в нормальному режимі свої основні функції [13, с. 11].

У наукових джерелах репрезентовані також різні класифікації економічних дисфункцій. Так О. Сухарев виокремлює: а) системну або макроекономічну дисфункцію : «Будемо називати системною (макроекономічною) дисфункцією такий нерівноважний динамічний стан господарської системи, при якому всі основні параметри інституціональних установлень цієї

системи відчують втрату якості» [10, с. 280] ; б) мікродисфункцію – часткову втрату економічною системою функцій. На його думку, в економіці завжди існують мікродисфункції, які можуть бути фактором системних дисфункцій: «Насамкінець система втрачає функції або відбувається скорочення функціонального потенціалу (якісного змісту) виконуваних функцій, звужується область докладання зусиль, збільшуються витрати функціонування, скорочуються або видозмінюються цілі системи - будь-які дії за зазначеними напрямками будуть виступати в якості факторів системної дисфункції» [10, с. 283].

Макроекономічна дисфункція «є нижньою точкою адаптивної ефективності – ефективності дії правил, які задають розвиток економічної системи у часі» [10, с. 280]. «Адаптивна ефективність – це здатність економічної системи до навчання, інновацій, протидії ризикам, її готовність до розв'язання проблем, що перешкоджають розвитку» [14, с. 76].

А. Фомін відносно дисфункцій держави як економічного суб'єкта розрізняє: а) загальні дисфункції, притаманні всім національним господарствам; б) специфічні дисфункції, що відображають рівень державного регулювання та соціально-економічного розвитку окремого національного господарства; в) часткові дисфункції держави як регулятора, що виявляються у його конкретній сфері [11].

Таким чином, спираючись на філософське розуміння функції, теорію економічної дисфункції та результати аналізу підходів до визначення дисфункції представниками економічної, соціологічної, політологічної, юридичної наук, можна зробити такі висновки: по-перше, варто розрізняти зміст дисфункції у широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні дисфункція – це певний ступінь порушення відносин міжсистемної залежності, це ситуація, коли внаслідок певних причин (у тому числі - і неякісного виконання функцій) об'єкт впливу певної системи (соціальної, економічної, політичної, правової) стає до нього повністю чи частково несприятливим. Тобто дисфункцію можливо трактувати як розрив (повний чи частковий) міжсистемних функціональних зв'язків. Це порушення може мати своїм виявом 1) дисфункціональні наслідки, які, за Р. К. Мертоном, послаблюють саморегуляцію системи чи її пристосованість до середовища; 2) нефункціональні наслідки – відсутність будь-яких наслідків стосовно стану об'єкта впливу, оскільки в результаті розриву відносин міжсистемної залежності об'єкт стає некерованим з боку системи, індиферентним до її функціонального впливу. У вузькому розумінні дисфункція – це дисфункціональні наслідки функціонування певної системи, що породжують дестабілізацію як

самої системи, так і об'єкта її впливу. Але треба підкреслити, що дисфункція і дисфункціональні наслідки не є тотожними поняттями. Дисфункціональні (несприятливі) наслідки є негативним результатом впливу однієї змінної на залежну від неї іншу змінну, а дисфункція у широкому розумінні – це часткове чи повне порушення відносин залежності між цими величинами, відносин підпорядкування взаємозалежних перемінних величин. У цьому випадку дисфункціональні наслідки є, на нашу думку, одним з виявів дисфункції – розриву перемінних величин, їх відособлення одна від одної, автаркії (незалежності).

По-друге, дисфункція є полікритеріальним за змістом поняттям: а) за критерієм виду суспільної системи, функціонування якої аналізується, дисфункції можуть бути *соціальними, економічними, політичними, правовими та ін.* Треба вказати на взаємозв'язок зазначених дисфункцій, оскільки суспільство – це інтегративна цілісність, взаємопов'язаними елементами якої є системи, що розглядаються. Отже, дисфункції можуть бути соціально-економічними, соціально-політичними, політико-правовими тощо; б) за сферами та видами суспільної життєдіяльності дисфункції бувають *виробничі, інвестиційні, інноваційні, фінансові, споживчі, сфери обігу, наукові, освітні, культурні та ін.*; в) за регуляторами економічної поведінки – *дисфункції державного, правового, корпоративного, громадського, міжнародного та ін. регулювання, дисфункції ринкового механізму*; г) за характером і наслідками дисфункції можуть бути *системними (макродисфункції)*, що охоплюють всю систему, і *частковими (мікродисфункції)*; д) за сферою впливу дисфункції можуть бути *зовнішніми* – дисфункціональні наслідки впливу системи на певні об'єкти; і *внутрішніми* – дисфункціональний стан самої системи. Зазначені види є взаємопов'язаними: як правило саме внутрішня дисфункція породжує зовнішню; е) за наслідками треба розрізняти дисфункції, що обумовлюють зміни у системі та у об'єктах її впливу – *дисфункції розвитку*, і дисфункції, що можуть обумовити їх руйнування – *кризові дисфункції*; е) за масштабом, спираючись на класифікацію А. Фоміна, дисфункції можуть бути *загальними, специфічними, спеціальними*; ж) за економічним рівнем дисфункціональні наслідки дисфункції можуть також бути: *нано-економічними*, притаманними окремим підрозділам, структурним одиницям підприємства, організації; *мікроекономічними* – дисфункції підприємств, організацій як цілісної системи; *мезоекономічними*, що охоплюють певні регіони, галузі, галузеві комплекси; *макроекономічними* – дисфункції рівня національної економіки; *міжнародними*, оскільки у світовому господарстві дисфункціональний стан

та дисфункціональні наслідки діяльності можуть бути притаманними певним видам та сферам міжнародних економічних відносин, а також міжнародним регуляторам.

По-третє, як слушно зазначає О. С. Сухарев, подолання системної економічної дисфункції вимагає кардинальних змін у правовому полі економічних взаємодій, відновлення якості потенціалу і кількості функцій з метою знаходження принципово нової комбінації господарського і правового порядків у межах певної системи, а також розробки адекватних заходів економічної політики [10, с. 281].

Інноваційна дисфункція інтегрує у своєму змісті сутнісні риси економічної і соціальної дисфункцій. *Інноваційна дисфункція у широкому розумінні* – це руйнування (повне або часткове) відносин функціональної залежності між а) інноваційною сферою і національною економікою загалом; б) структурними елементами інноваційної сфери: наукою, освітою, виробництвом (інноваційним), ринком, інноваційною інфраструктурою тощо; в) учасниками інноваційного процесу, які діють на всіх чи окремих його стадіях; г) суб'єктами інноваційної діяльності і державою як регулятором, її інноваційною політикою. У вузькому розумінні *інноваційна дисфункція* – це дисфункціональний стан інноваційної сфери, що характеризується її внутрішньою розбалансованістю, нестабільністю, та зовнішніми дисфункціональними наслідками щодо інноваційного розвитку національної економіки та її окремих структурних елементів.

На нашу думку, зараз в Україні інноваційна дисфункція, по-перше, має не галузевий (як, наприклад, за оцінкою М. Бургера, інноваційна дисфункція у енергетичній галузі), а національний рівень – це системна макроекономічна дисфункція, яка за своїми наслідками наближається до своєї кризової форми. Національна економіка втрачає здатність до інновацій, тобто знаходиться у нижчій точці адаптивної ефективності. Характер інноваційної дисфункції національної економіки України досить влучно відображає термін «інноваційний дефолт» [15].

По-друге, інноваційна дисфункція в Україні – це системна дисфункція регуляторів інноваційної діяльності, насамперед – державно-правового і корпоративного. В. П. Семиноженко справедливо підсумовує, що інноваційна модель розвитку в Україні все ж не прижилася. Відповідні закони не діяли, фінансування науки неухильно скорочувалося, стимули і пільги, передбачені для інноваційної та науково-технічної діяльності, скасовувалися майже одразу після їх впровадження. Реальної зацікавленості у перетворенні результатів наукової діяльності на економічне зростання не демонстрували ні

держава, ні бізнес. І це один з найбільших парадоксів новітньої історії України [16, с. 42].

По-третє, інноваційна дисфункція в Україні є кризовою, виступає реальною загрозою національній економічній безпеці. Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженою Наказом Мінекономіки України № 60 від 02.03.2007 р., частка підприємств, що впроваджують інновації, в загальній кількості промислових підприємств складає не менше 50%, що є пороговим значенням цього індикатора стану науково-технологічної безпеки України [17]. Цей показник у 2011 році (12,8%) майже у 4 рази був менший за його порогове значення. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції повинна бути не менше 5%, а у 2012 році цей показник складав тільки 3,3%, тобто був у 1,5 рази менший за порогове значення цього індикатора науково-технологічної безпеки.

По-четверте, інноваційна дисфункція в Україні є соціально-економічною, оскільки має

дисфункціональний вплив не тільки на економічний, а і соціальний розвиток суспільства.

Інноваційна дисфункція в Україні пов'язана не лише з обмеженістю фінансових ресурсів інноваційної діяльності, відсталою технологічною структурою національної економіки, яка гальмує науково-технічний розвиток, неефективною державною інноваційною політикою та недоліками правового регулювання інноваційної сфери, зокрема відносин інтелектуальної власності, нерозвиненістю ринку інновацій, низьким рівнем розвитку інноваційного підприємництва, низькою інноваційною культурою та ін. Її причиною та одночасно і деструктивним наслідком є поступова втрата українським суспільством людського і соціального капіталів інновацій.

Взаємозв'язок інноваційної дисфункції і людського капіталу складає предмет подальшого дослідження проблем і особливостей інноваційного розвитку економіки України.

Список літератури

1. Наукова і інноваційна діяльність (2000-2011 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Ротар, А. В. Статистико-економічна оцінка стану інноваційної діяльності у промисловості / А. В. Ротар // Статистика України – 2009. – № 3. – С. 50-57.
3. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2012 р. [Електронний ресурс] / Держстат України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Бургер, М. Я называю это инновационной дисфункцией [Электронный ресурс] / М. Бургер. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/2011/07/26/1267425834/7.pdf>.
5. Философский энциклопедический словарь [Текст]. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 576 с.
6. Мертон, Р. К. Социальная теория и социальная структура [Текст] / Р. К. Мертон. – М.: АСТ, Хранитель, 2007. – 880 с.
7. Максимова, О. М. Синтез параметрів нестабільної політичної системи [Текст] / О. М. Максимова // Теорія і методологія політичної науки. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Серія: Політологія. – Севастополь, 2011. – Вип. 123. – С. 128-131.
8. Олейников, С. М. Архетипи правової культури й дисфункції правової антикультури [Текст] / С. М. Олейников // Вісник Юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: . – 2012. – № 3 (13). – С. 202-205.
9. Сухарев, О. С. Анализ экономической дисфункции с использованием моделей логистической динамики [Электронный ресурс] / О. С. Сухарев. – Режим доступа: http://science-bsea.bgita.ru/2000/perspektiv_2000/suharev.htm.
10. Сухарев, О. С. Институциональная экономика: теория и политика [Текст] / О. С. Сухарев. – М.: Институт экономики РАН, 2008. – 863 с.
11. Фомин, А. В. Формирование механизмов регулирования: автореферат диссертации на соиск. уч. степ. канд. экон. наук [Электронный ресурс] / А. В. Фомин. – Саратов, 2012. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-459814.html>.
12. Куенко, Т. С. Институциональный анализ мотивации труда в социальной работе в современной России [Электронный ресурс] : автореферат диссертации на соиск. уч. степ. канд. соц. наук. / Т. С. Куенко. – Ростов-на Дону, 2009. – Режим доступа : <http://library.sfedu.ru/referat/D212-208-01>.
13. Єфіменко, І. А. Основний зміст та прояви дисфункцій житлово-комунального господарства України [Текст] / І. А. Єфіменко // Економіка і регіон. – 2010. – № 2. – С. 11-15.
14. Сухарев, О. С. Основные понятия институциональной и эволюционной экономики: краткий курс лекций [Текст] / Олег Сергеевич Сухарев. – М.: Центр эволюц. Экономики ИЕРАН – Брянск: Изд-во Брянск. госун-та, 2004. – 128 с.
15. Ещенко, П. С. Куда движется глобальная экономика в XXI веке [Текст] / П. С. Ещенко, А. Г. Арсеев. – К.: «Знання України», 2012. – 479 с.

-
16. Семіноженко, В. П. Яка інноваційна політика потрібна Україні? / В. П. Семіноженко // *Наука і інновації*. – 2011. – Т. 7. – № 1. – С. 41-44.
 17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженою Наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>.

References

1. Research and innovation activities (2000-2011 y) Retrieved September 15, 2013, from : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Rotar, A. V. (2009). Statistical and economic assessment of innovation in industry. *Statistics Ukraine*, 3, 50-57.
3. The innovative activity of industrial enterprises in 2012. Retrieved September 15, 2013, from : www.ukrstat.gov.ua.
4. Burger, M. (2011). I call this innovatsion dysfunction. Retrieved September 15, 2013, from : <http://ecsocman.hse.ru/data/2011/07/26/1267425834/7.pdf>.
5. *Encyclopedic Dictionary of Philosophy*. (1997). Moscow: INFRA-M.
6. Merton, R. K. (2007). *Social Theory and Social Structure*. Moscow: AST, the Guardian.
7. Maximov, A. (2011). Synthesis parameters unstable political system. *Theory and Methodology of Political Science*. VisnykSevNTU : Coll. nauk.pr. Series: Politics, 123, 128 -131.
8. Oleynikov, S. M. (2012). Archetypes legal culture and legal anticulture dysfunction. *Journal of Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise*. Series, 3 (13), 202-205.
9. Sukharev, O. S. (2000). Feasibility dysfunction using logistic models dynamics. Retrieved September 15, 2013, from : http://science-bsea.bgita.ru/2000/perspektiv_2000/suharev.htm.
10. Sukharev, O. S. (2008). *Institutional Economics : Theory and Policy*. Moscow: Institute of Economics.
11. Fomin, A. V. (2012). Formation of regulatory. Saratov. Retrieved September 15, 2013, from : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-459814.html>.
12. Kienko, T. S. (2009). Institutional Analysis of motivation in social work in contemporary Russia. Rostov -on-Don. Retrieved September 15, 2013, from : <http://library.sfedu.ru/referat/D212-208-01>.
13. Iefimenko, I. A. (2010). Main content dysfunction and symptoms of Housing and Communal Services of Ukraine. *Economy and region*, 2, 11-15.
14. Sukharev, O. S. (2004). *Concepts institutional and evolutionary economics: a short course of lectures*. Moscow: Center for evolution. IERAN economy.
15. Eshenko, P., Arsenko, A. G. (2012). Whither the global economy in the XXI century. - K.: Knowledge of Ukraine.
16. Seminozhenko, V. P. (2011). Which innovation policy is needed Ukraine ? *Science and Innovation*, 7 (1), 41-44 .
17. Methods of calculating the economic security of Ukraine, approved the Ministry of Economy of Ukraine № 60 from 02.03.2007. (2007). Retrieved September 15, 2013, from : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>.

Стаття надійшла до редакції 21.11. 2013 р.